

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Важливою передумовою стійкого економічного зростання в Україні є активізація інвестиційної діяльності. Сучасний стан розвитку економіки характеризується певним пошквдженням інвестиційного процесу та збільшенням валового внутрішнього продукту країни. Але ці позитивні тенденції ще не набули сталого характеру. Тому сьогодні особливо важливою є необхідність вдосконалення державної інвестиційної політики, спрямованої на активізацію інвестиційної діяльності, оскільки держава виступає головним координатором інвестиційної діяльності в країні та прискорення економічного зростання.

Дослідженню проблем зростання інвестицій в українську економіку присвячені роботи багатьох провідних учених. Вагомі досягнення мають В. Александрова, Ю. Бажал, А. Гальчицький, В. Гаєць, С. Дзюбик, М. Долішній, Ю. Пахомов та ін. Теоретичні та практичні підходи до визначення економічної ефективності інвестицій розглядали І. Бланк, П. Гайдуцький, Н. Гончаров, Б. Губський, А. Пересада, В. Татаренко, М. Чумаченко та ін.

Водночас багато питань, що стосуються створення привабливого інвестиційного клімату, впливу держави на інвестиційну діяльність в Україні, аналізу механізмів залучення фінансових ресурсів в економіку країни та визначення напрямів їх приросту залишаються дискусійними. Це пояснюється не лише різними підходами до досліджуваної проблеми, а й динамізмом інвестиційних процесів та постійними змінами політичного становища в державі.

Метою статті є дослідження та обґрунтування пропозиції щодо збільшення впливу державної інвестиційної політики на економічний розвиток України шляхом вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності.

Серед головних завдань у сфері розвитку інвестиційної діяльності держави виділимо такі: усунення структурних деформацій в економіці України шляхом випереджаючого нарощування темпів розвитку споживчих галузей та сфери послуг; розширення і модернізація транспортної інфраструктури, зокрема газотранспортної системи, створення умов для зростання обсягів транзитних перевезень, створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основі залучення інвестицій у розвиток транспортної інфраструктури, дорожнього господарства, з використанням механізмів концесії та лізингу; сприяння збільшенню обсягів інвестицій у галузі зв'язку та телекомунікаційних послуг; стимулювання залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Державна інвестиційна політика визначає не лише мету, завдання і пріоритети державної діяльності в інвестиційній сфері, а й заходи, які мають забезпечити необхідні передумови для втілення цієї політики в життя. Державне регулювання інвестиційної діяльності як основна складова інвестиційної політики включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності й контроль за її здійсненням всіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. Управління державними інвестиціями здійснюється республіканськими й місцевими органами державної влади й управління та включає планування, визначення умов і виконання конкретних дій з інвестування бюджетних і позабюджетних коштів.

Інвестиційна політика в державі реалізується за допомогою інструментів прямого та непрямого регулювання. Інструменти прямого регулювання забезпечують безпосередній вплив держави на суб'єкти інвестиційної діяльності: прий-

няття законів та інших нормативних актів; надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей виробництва; встановлення державних норм та стандартів; встановлення антимонопольних заходів; регулювання участі інвестора у процесах приватизації; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; проведення обов'язкової державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва; забезпечення захисту інвестицій тощо. Інструменти непрямого регулювання впливають на суб'єкти інвестиційної діяльності опосередковано через їх економічні інтереси. До них належать інструменти: бюджетно-податкової політики; грошово-кредитної політики; амортизаційної політики; регулювання фондового ринку; інноваційна політика; політика заохочення іноземних інвестицій [1].

Сучасна система державного регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні забезпечена нормативно-правовою базою, основу якої складають Закони Верховної Ради України. Головними серед них є такі: «Про інвестиційну діяльність» (1991 р.), «Про іноземні інвестиції» (1992 р.), «Про режим іноземного інвестування» (1996 р.), «Про концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні» (1994 р.), «Про цінні папери та фондову біржу» (1991 р.), «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» (1996 р.), «Про оподаткування прибутку

підприємств» (1997 р.) тощо. Поряд з цим діє ряд Указів Президента України, Постанов Кабінету Міністрів України, які формують політику державного регулювання інвестиційної діяльності в нашій країні [2].

Вдосконалення та врегулювання нормативно-правових актів, які суперечать один одному, формування політичної стабільності в умовах появи в українській економіці ознак стабілізації та зростання виробництва – першочергове завдання для стрімкого економічного зростання України.

Відновлення стійкого економічного зростання в Україні потребує насамперед з'ясування реального стану інвестиційних процесів. Стійке поживлення інвестиційної активності, як правило, є ознакою початку стабільного економічного зростання. Проте, як свідчать матеріали дослідження, стан інвестиційної сфери в Україні впродовж до 1998 р. можна охарактеризувати як параліч взагалі будь-якої діяльності з нарощування і навіть простого збереження продуктивної основи економіки. Вкладення інвестицій в основний капітал у 2001 р. порівняно з 1990 р. становило лише 30%, тоді як у 2006 р. – понад 67%. У 1990 р. інвестиції в основний капітал на душу населення склали 1072 грн, у 2000 р. – 480,7 грн, а протягом наступних шести років відзначається стійке підвищення цього показника: у 2006 р. – до 2671,6 грн. Дані, які наведені у табл. 1, вказують на позитивну динаміку інвестиційних процесів, що в майбутньому створить

Таблиця 1

Динаміка інвестицій в основний капітал порівняно до ВВП та кількості населення* (2000–2006 рр.)

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Інвестиції в основний капітал, млрд грн	23,6	32,6	37,2	51,0	75,7	93,1	125,3
Валовий внутрішній продукт, млрд грн	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	537,7
Інвестиції в основний капітал, % до ВВП	13,87	15,96	16,47	19,08	21,94	21,09	23,30
Кількість населення, млн	49,1	48,9	48,5	48,0	47,6	47,3	46,9
Інвестиції в основний капітал на одну людину	480,7	666,7	767,0	1062,5	1590,3	1968,3	2671,6

*Розраховано за даними Статистичного щорічника України 2006 р.

сприятливі умови для економічного зростання.

За період з 2000 по 2006 рр. частка інвестицій у ВВП поступово зростала: 13,87% – у 2000 р., 19,08 – у 2003 р., 23,30% – у 2006 р.

Аналіз показників економічного розвитку країн, які в різні проміжки часу мали високі темпи зростання, не дає змоги з'ясувати та встановити справді оптимальне значення частки валових інвестицій у ВВП. Наприклад, економічне зростання у Сінгапурі розпочалося, коли цей показник сягнув 32%, для США виявилось достатнім 16%, а для Угорщини – 21%. Значення показника в одних країнах залишалось сталим, в інших коливалось в широкому діапазоні [3].

Головною передумовою сталого економічного зростання, на нашу думку, є забезпечення випереджаючого зростання інвестицій в основний капітал порівняно зі зростанням валового внутрішнього продукту (табл. 2).

тиційної політики на інноваційну модель економічного розвитку; реалізація та впровадження ефективного механізму державної регіональної економічної політики, що базується на чинних нормативно-правових документах, бюджетно-фінансовому регулюванні регіонального розвитку, прогнозуванні і програмуванні, розвитку різних форм територіальної організації продуктивних сил (створення спеціальних економічних зон, міжрегіональне та прикордонне співробітництво) [4]; спрямування податкового механізму на стимулювання підприємств до ефективної інвестиційної діяльності; збільшення ролі кредитного механізму у фінансуванні інвестиційної діяльності; покращання політичного становища в державі; підвищення ролі фондового ринку для залучення інвестиційних ресурсів.

Результати, отримані в процесі досліджень, дали змогу сформулювати пропозиції щодо збільшення впливу держави на інвестиційний процес:

Таблиця 2

Індекси інвестицій в основний капітал та ВВП* (2000–2006 рр.)

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Індекси інвестицій в основний капітал	114,4	120,8	108,9	131,3	128,0	101,9	119,0
Індекси валового внутрішнього продукту	105,9	109,2	105,2	109,6	112,1	102,7	107,1

*Розраховано за даними Статистичного щорічника України 2006 р.

Аналізуючи інвестиції в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, власних коштів підприємств та організацій, іноземних інвесторів, коштів населення на індивідуальне житлове будівництво, кредитів банків та інших джерел фінансування, необхідно зробити висновок: на фоні загального інвестиційного пошавлення збільшилася частка інвестицій за рахунок банківських кредитів, що свідчить про активізацію діяльності закордонних банків на вітчизняному ринку (табл. 3).

Отже, для виведення економіки України на траєкторію сталого економічного розвитку необхідно вдосконалити такі напрями державної інвестиційної політики: орієнтація стратегії державної інвес-

– необхідно розробити загальнонаціональну інвестиційну програму з урахуванням економічного становища в країні;

– розробити механізм мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів та гарантувати недоторканність інвестицій в Україні;

– дослідити стан і проблеми іноземного інвестування, роль іноземних інвестицій у технологічному та економічному розвитку України на основі принципів економічної безпеки держави;

– забезпечити послідовність та прозорість державної стратегії і тактики економічного розвитку країни, створити механізми «повної» та персональної відповідальності державних службовців

Таблиця 3

Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування* (2000–2006 рр.)

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
У фактичних цінах, млн грн							
Всього,	23629	32573	37178	51011	75714	93096	125254
у тому числі за рахунок							
коштів державного бюджету	1210	1749	1863	3570	7945	5077	6846
коштів місцевих бюджетів	975	1332	1365	2095	3544	3915	5446
власних коштів підприємств та організацій	16198	21770	24470	31306	46685	53424	72337
коштів іноземних інвесторів	1400	1413	2068	2807	2695	4688	4583
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	1176	1415	1573	1822	2577	3091	5110
кредитів банків та інших позик	391	1400	1985	4196	5735	13740	19406
інших джерел фінансування	2279	3494	3854	5215	6533	9161	11526
Відсотки до загального обсягу							
Всього,	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок							
коштів державного бюджету	5,1	5,4	5,0	7,0	10,5	5,5	5,5
коштів місцевих бюджетів	4,1	4,1	3,7	4,1	4,7	4,2	4,3
власних коштів підприємств та організацій	68,6	66,8	65,8	61,4	61,7	57,4	57,8
коштів іноземних інвесторів	5,9	4,3	5,6	5,5	3,6	5,0	3,7
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	5,0	4,4	4,2	3,6	3,4	3,3	4,1
кредитів банків та інших позик	1,7	4,3	5,3	8,2	7,6	14,8	15,5
інших джерел фінансування	9,6	10,7	10,4	10,2	8,5	9,8	9,1

*Розраховано за даними Статистичного щорічника України 2006 р.

за прийняття і реалізацію політико-економічних рішень на законодавчому рівні.

Список використаної літератури

1. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник / Т.В. Майорова. – К.: ЦНЛ, 2004. – 375 с.
2. Гринькова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: навчальний посібник / В.М. Гринькова,

М.М. Новікова. – Х.: Видавничий дім «ІНЖЕК», 2004. – 756 с.

3. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика: навчальний посібник / Л.М. Борщ. – К.: Знання, 2005. – 470 с.
4. Дорогунцов С.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. / С.І. Дорогунцов. – К.: КНЕУ, 2007. – 992 с.
5. Статистичний щорічник України 2006 (електронна версія).